

CAPUT II.

DE CENSURIS IN SPECIE, NEMPE 1° DE EXCOMMUNICATIOE;
2° DE SUSPENSIONE; 3° DE INTERDICTO

ARTICULUS I. — DE EXCOMMUNICATIOE

Agendum 1° de eius natura et divisione; 2° de eius effectibus; 3° de excommunicationibus in particulari.

feri possit, ut ait Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 401.).

Tres tamen casus, uti par est, excipiuntur: 1° Quando pars laesa iniuriam remittit; 2° Quando pars laesa reiicit *iustam* satisfactionem, quia tunc iam non per reum stat, quominus offenso condigne satisfiat; 3° Quando reus impotens est ad satisfaciendum; tunc enim iudex ut notat S. Alphonsus (lib. 7. n. 128.) non solum potest, sed debet eum absolvere, et potest ad id compelli ex C. *Qua fronte* 25. *De Appellat.*; quia cessante contumacia, debet reus absolvi. Quia de re egregie Suarez (*De Cens. disp. 7. sect. 5. n. 41.*), haec addit, quae ad praxim faciunt: *Censeo, ... iuxta negotii qualitatem et conditionem personae et alias occurrentes circumstantias considerandum esse, an poenitens possit moraliter prius cum effectu satisfacere, quam absolvatur a censura, et tunc id praemittendum esse; si vero non possit, nec etiam absolutio differri possit, nisi per multum tempus, vel cum magno detrimento, tunc censeo, posse absolvi, si satisfaciat eo modo, quo de praesenti potest, idest praestando cautionem, vel pignoratitiam, si potest, vel iuratoriam, si maiorem non potest, et exhibendo talia signa poenitentiae et propositi, ut confessor probabiliter iudicet, absolutionem et profuturam ipsi poenitenti, et non impedituram, seu futuram occasionem, quominus comparata potestate postea satisfaciat... Ratio autem huius sententiae est, quia*

cum Pontifex ait, satisfacta parte, intelligendus est, quantum poenitens satisfacere potest; quia non est verisimile, Pontificem postulare conditionem impossibilem.

Non tamen omittendum, quod de cautionibus exigendis habet Diana (tom. 5. Tr. 1. res. 186. n. 2.) Io. Valerum et Henriquez allegans: *Dicendum est igitur probabiliter, quod ille processus satisfactionis, et cautionis pignoratitiae et iuratoriae, videtur intelligendus pro foro exteriori; nam in foro poenitentiali, deficiente possibilitate poenitentis, propositum eius firmum tantum valet, quantum datio pignorum vel fideiussorum in foro iudiciali. Ergo in foro conscientiae satis erit credere poenitenti.*

Sed interim prae oculis habendum est et monitum, quod tradit Reiffenstuel (lib. 5. tit. 39. n. 270.). *Quamvis Laymann (inquit) recte notet, pro foro interno, spectata qualitate personae, sufficere etiam nudam promissionem, vel fidei interpositionem censurati, si censura est occulta: tamen etiam idem recte monet (lib. 4. Tr. 5. part. 1. c. 7. n. 7.), Regulares privilegiatos cavere debere, ne etiam pro solo foro interno absolvant aliquem, vi iuris communis aut sententiae generalis notorie censuratum, v. gr. excommunicatum, vel cuius excommunicatio iam fuit deducta ad forum contentiosum, priusquam parti laesae actu satisfecerit; quia alias, si talis reus saltem pro foro interno*

§. I. *De natura et divisione excommunicationis.*

768. — DEFINITIO. *Excommunicatio est censura, per quam quis privatur communionem Ecclesiae; seu censura, qua christianus bonis spiri-*

absolutus iam existit, ab Ecclesia non tam facile adigi valet ad satisfaciendum parti laesae; quod bene observare habent Confessarii Regulares; quamvis et in huiusmodi notorie excommunicatis circumstantiae suadere possint, ut ad solam praeviam cautionem vel promissionem absolutio pro foro interno prudenter dari queat.

Quod vero attinet ad validitatem absolutionis, *parte non satisfacta*, impertitae, duo penes omnes constant, nempe 1° validam esse absolutionem, si confertur ab Ordinario; 2° invalidam vero esse a Delegato collatam, si satisfactio partis iniungatur *tamquam conditio*: manifeste enim patet, facultatem *cum conditione* delegatam, non concedi et ideo nec valere, *conditione non purificata.*

Quaestio vertitur, an quando a Pontifice datur facultas absolvendi cum illa clausula, *Satisfacta parte*, haec accipienda sit ceu conditio, *sine qua non conceditur facultas*. Et S. Alphonsus quidem (lib. 7. n. 121.) probabiliorē habet sententiam affirmantem, licet et oppositam concedat esse probabilem. Contra vero Salmanticenses (*De Cens. cap. 2. n. 25.*) et Bonacina (*De Cens. disp. 4. q. 3. p. 9. n. 3.*) probabiliorē censent negantem, et hanc probabilissimam dicit Sanchez (*De Matr. lib. 3. disp. 33. n. 6.*). Alii vero graves DD. eam absolute docent; e quibus satis sit nominare Reiffenstuel (*Th. Mor. tr. 45. dist. 2. q. 5. §. 1. n. 107.*), Pirhing (in lib. 5. tit. 39. n. 163.), Hurtadum, aliosque, e quibus aliquos memorat etiam S. Alphonsus (lib. 6. n. 537. q. VII.).

Et quidem haec sententia innititur principio apud omnes recepto. Distinguunt nimirum DD. (Vid Sanchez *De Matrim. lib. 3. disp. 33. n. 6.*), utrum in commis-

sione seu delegatione exprimat *forma iuris communis eo modo, quo iuri inest*, an vero communi iuris formae addatur *aliquis limitatus modus*. In priori casu, nempe si in delegatione mere exprimat *communis forma iuris*, statuunt, non esse intentionem committentis inducere novam formam seu *conditionem*, sed esse *admonitionem quandam*, ut servetur forma communis; quare ea praetermissa, non irritatur actus, qui alias esset validus, si in commissione forma illa non exprimeretur. Secus vero in casu posteriori; nam additio illa ad communem iuris formam importat *conditionem*. Vid. Sanchez, qui (l. c.) rem et exemplis illustrat, et confirmat auctoritate Glossae et Canonistarum. E quibus Covarruvias (In C. *Alma* p. 1. §. 9. n. 8.), *Communī*, inquit, *omnium sententia adnotatur, minime inducere formam nec conditionem ea, quae iure insunt, etiamsi ab homine expressa fuerint*. Quod notat ut evineat, validam, licet iniustam, esse excommunicationem latam a delegato non praemissa trina monitione, etiamsi in mandato haberetur clausula: *trina monitione praemissa.*

Navarrus autem (*Man. cap. 27. n. 37.*) memorata Glossa *ad Clement. Unic. De Offic. Delegati ad v. repererit*, quam *receptissimam* dicit, et in qua disertissime continetur principium, de quo sermo postquam praemisit, invalidam fore absolutionem, si delegatus non servet formam, *quae sit alia, quam iuris*, subdit: *Dixi*, Alia quam iuris; *quia ut pridem respondimus, absolutio data virtute mandati Papae ad absolvendum secundum formam iuris, valet, quamvis ea non servetur, ut valeret facta sine illa ab Ordinario auctoritate ordina-*

tualibus Ecclesiae communibus, quorum distributio ad ipsam pertinet, vel omnino vel ex parte privatur (1).

Veteri iure distinguebatur 1° *maior*, quae privat omnibus bonis Ecclesiae communibus (2); 2° *minor*, quae bonis aliquibus tantum privabat. Verum haec per Constitutionem *Apostolicae Sedis* sublata dicenda est. In ea enim dicitur: *Hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut ex quibuscumque censuris sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae hactenus impositae sunt, nonnisi illae, quas in hac ipsa Consti-*

ria; quia non fuit intentio Papae inducere novam formam per illa verba (Satisfacta parte), sed admonere commissarium id, quod secundum ius debet facere; quod in simili dixit Innocentius, etc. Idem principium videsis inculcatum et a Reiffenstuel (*Th. Mor.* tr. 15. dist. 2. n. 107.), et Laymann (*De Cens.* part. 2. cap. 6. n. 8.).

Unica ratio, quae pro opposita sententia solet afferri, ea est, quod *ablatus absolutus*, cuiusmodi est forma *Satisfacta parte*, importet *conditionem*, prouti advertit Benedictus XIV. (*Instr.* 87. n. 68.). Cui facile respondetur, id pertinere ad illud argumentorum genus, quae *conventioniae* appellari solent, quaeque passim fallunt, nisi quod interdum vera fortuito sunt *ratione materiae*, seu, ut ait Laymann (l. c.), quod requisita conditio ad substantiam actus pertineat. Et huiusmodi sane in opinione Benedicti XIV. erat *ablatus ille absolutus*, de quo agebat, *Certiorata parte; siquidem* (ut ait) *illud Poenitentiariae mandatum innititur iuri communi, quod pro matrimonio rite confirmando expostulat novum a coniugibus consensum, etc.* Contra fallit in exemplo, quod habes penes Sanchez (l. c. n. 6.), cum facultas datur assistendi matrimonio, *praemissis denuntiationibus*.

Quod vero nonnulli aiunt, *delegantem non censeri facultatem dare absolvendi non satisfacta parte, quia illicitum*

hoc est; id ita solvit ex communi sententia Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 101.): *Neque inde fit, peccare delegantem concedendo facultatem absolvendi valide non satisfacta parte; nam sicut Ecclesia non peccat concedens Ordinario hanc potestatem, ita nec Ordinarius peccabit, si eo modo deleget illam, quo ipse habet; satis enim iuri tertii cautum est, dum absolutio huiusmodi prohibetur.* Sed de his, pro modulo notae, iam satis multa.

(1) Cum bona, in quibus fideles inter se communicant, sint triplicis generis, nimirum 1. *interna*, 2. *mere externa*, 3. *mixta*; Ecclesia excommunicando privat dumtaxat communionem in bonis *secundi*, et *terti* generis.

(2) Nomine *excommunicationis* fere semper in iure intelligitur *Maiores*; ut notat ex communi sententia etiam S. Alphonsus (lib. 7. n. 133.); tamen ante Gregorium IX. subinde veniebat etiam *Minor*. V. Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 119.).

Vox autem *anathema* usurpatur in SS. Canonibus modo ad distinctionem *excommunicationis minoris*, ut in C. *Engeltrudam* 12. *Caus.* 3. q. 4.; modo ad significandam *excommunicationem inflictam* ob haeresim, vel eius suspicionem; denique ad significandas quasdam solemnitates, cum v. gr. *excommunicatio denunciatur* accensis candelis et postmodum extinctis, aliisque caeremoniis ab Ecclesia institutis (Schmalzgr. l. c. n. 147.).

tutione inserimus, eoque modo quo inserimus, robur exinde habeant. Porro quae dicitur *excommunicatio minor*, de qua n. seq. quaes. 2., Constitutioni praedictae nullo modo inserta est. Ergo. Cessatio tamen huius poenae non efficit, ut culpa quoque cesset, quam quis cum *excommunicato vitando* incurrit.

Excommunicati *excommunicatione maiori*, alii dicuntur *tolerati*, quos fideles non tenentur vitare; alii *non tolerati* seu *vitandi*, quos fideles vitare debent (3).

769. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *An ut vitari debeat excommunicatus vitandus, oporteat, ut sit publice notus, quatenus talis?*

Resp. Affirm. Non enim sufficit, ut scias esse vitandum, sed requiritur insuper, ut factum istius *excommunicationis* sit vere notorium, scilicet ut a iudice competente fuerit nominatim et publice *excommunicatus*, vel denunciatus ut iam *excommunicatione* ligatus. — S. Lig. n. 137. Ille vero est nominatim *excommunicatus*, qui espresso nomine designatur verbis aut signis adeo indubiis, ut ab aliis omnino secernatur. — S. Lig. n. 136.

Advertendum vero est, quod, licet non tenearis vitare *excommunicatum* non denunciatum, potes tamen eum vitare, etiam publice, si publice notus est ut *excommunicatus* (4). — S. Lig. n. 137.

Excipitur autem qui sacrilegas manus in Clericum iniecerit, ita ut eius

(3) Iure antiquo quicumque maiorem *excommunicationem* sive a iure sive ab homine latam incurrisset, vitandi erant, eo solum cum discrimine, quod ii, quorum *excommunicatio* publica ac notoria erat, publice essent vitandi; ii vero, quorum *excommunicatio* publice non erat nota, tantum privatim vitandi ab iis essent, qui conscii erant. Cuius disciplinae vestigium extat etiam in cap. *Cum non ab homine* 14. *De Sent. Excomm.* — Verum iure novo, ad praecavenda varia peccata ac scandala, quae conscientis timoratis accidere posse animadversum fuit, Christi fidelibus fuit indultum, ut nemo abstinere teneretur a *communione* alicuius quacumque censura sive a iure sive ab homine ligati, nisi sententia contra personam certam a iudice specialiter et expresse publicata fuerit, vel nisi eum per sacrilegam iniectionem manuum in clericum *excommunicationem* a canone latam adeo notorie

constiterit incurrisse, ut factum non possit aliqua tergiversatione celari, aut aliquo suffragio excusari.

In Constitutione Synodi Constantiensis a Martino V. approbata, per quam novum hoc ius inductum est, etiam haec verba (prouti illa in Conc. Basileensi et Bulla Leonis X. in Conc. Lateranensi recitatur) adduntur: *Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos, non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari.* E quibus communis omnium doctrina existit, ex praefata Constitutione nihil commodi, quod iure sibi vindicare possint, censuratis obvenire.

(4) Superius allata est ratio, quia nimirum facultas fidelibus facta non vitandi istiusmodi *excommunicatum*, est solum in illorum favorem, non in ullum huius *modum*.

delictum neque alia tergiversatione celari, neque ullo pacto excusari possit. Hinc statim, et ante ipsam iudicis sententiam incurrit excommunicationem, atque vitari debet. Ita expresse Martinus V. Bulla *Ad evitanda scandala* (5).

QUAER. 2° *Quid de excommunicatione minori modo abrogata tenendum sit?*

Resp. Haec pauca teneto:

1° Non incurrebatur nisi propter *communicationem* cum vitando. Hinc in praesenti Ecclesiae disciplina rarissima est, cum valde raro excommunicati vitandi appareant.

2° Privabat tantum perceptione Sacramentorum (6), et electione passiva ad beneficia et dignitates Ecclesiae. Hinc non privabat facultate administrandi Sacramenta. Et proinde neque graviter peccabat, neque *probabilius venialiter*, qui irretitus tali excommunicatione Sacramenta ministraret.

(5) Haec Constitutio, prouti inserta est Actis Concilii Basileensis, et Bullae Leonis X. in Conc. Lateranensi, et prouti etiam eam legebat Navarrus (*Man. c. 27. n. 35.*), in postrema parte non notorios Clericorum percussores, sed prorsus omnes notorie excommunicatos, licet non denunciatos nominatim, *vitandos* praecipit. Unde Fagnanus (in cap. *Quod a Praedecessore, De Schismaticis*, n. 55.) contendit, evitandos esse quoscumque, qui facti notorietate certo dignoscuntur in excommunicationem incidisse. At id consuetudine receptum solum quoad notorios clericorum percussores (prouti Constitutio edita videtur in Constantiensi Synodo) ipse quoque Navarrus (l. c.) testatur. Fagnani vero opinio *communiter reiecta est*, ut ait Benedictus XIV. (*De Synod. lib. 12. cap. 5. n. 4.*), qui deinde plurimum DD. suffragio id confirmat.

Addit (ibid.) Benedictus XIV., mirum esse, quod Acta Concilii Constantiensis in nulla prorsus Conciliorum Collectione vel minimam mentionem iniciant huius Constitutionis; cuius proinde tota auctoritas desumatur ex testificatione S. Antonini. Verum quod ipse neque apud Labbeum,

neque apud Vonderhart, neque in Supplementis Mansii reperit, id reipsa extabat penes Harduinum (*Conc. tom. 8. col. 892.*), e quo etiam in amplissimam novam Conc. Collectionem (tom. 27. col. 1189.) deinde receptum est.

Caeterum communis sententia, quae solum excipit notorios clericorum percussores, evincitur ex hisce ipsius Constitutionis verbis: *Salvo, si quem pro sacrilegio et manuum iniectioe in clericum, sententiam latam a canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo iuris suffragio excusari. Nam a communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstinere, iuxta canonicas sanctiones.*

(6) Praeceptum hoc violando, graviter peccabat ex cap. *Si celebrat fin. De cleric. excom.*, quod sic se habet: *Si celebrat minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit, nec eligere prohibetur, vel ea, quae ratione iurisdictionis sibi competunt, exercere.* Vid. Schmalzgr. (lib. 5. tit. 39. n. 198.).

3° Quilibet Sacerdos ab Episcopo approbatus ab illa absolvere poterat. Sic enim usus invaluerat. — *Ita omnes.*

770. — *QUAER. 3° An requireretur culpa gravis ad incurrendam excommunicationem minorem?*

Resp. Neg.; sed sufficiebat culpa venialis (7) plene deliberata. Ratio afferebatur, quia non privat bono adeo notabili, et facillime illius absolutio obtineri potest a quocumque Sacerdote. Non tamen omitti poterat in confessione culpa, ob quam illata fuerat excommunicatio minor, licet esset venialis, quia Sacramenti perceptionem impediabat. — S. Lig. n. 153. 154.

§. II. De effectibus excommunicationis.

771. — Effectus excommunicationis octo numerantur (8), scilicet 1° privatio Sacramentorum; 2° privatio divinarum Officiorum; 3° privatio

(7) *Hoc intelligendum censeo de peccato veniali ex levitate materiae, ut quia communicatio parva est, in aliqua salutatione, aut colloquio, aut communi mensa; at vero si peccatum sit veniale ex imperfecta deliberatione et advertentia, probabilius mihi videtur, non incurri censuram.* Suarez (*De Cens. disp. 24. sect. 3. n. 3.*)

(8) Isti excommunicationis effectus dicuntur *immediati*, quos DD. distinguunt ab aliis, quos *mediatos* dicunt. Hi autem sunt 1° *Irregularitas*, quam incurrit, quisquis maiori excommunicatione innodatus exercet actum alicuius Ordinis, v. gr. conferendo sacramenta, etc. De quo infra ubi de Irregularitate.

2° *Suspicio haeresis*, quam ille incurrit, qui toto anno contumaciter in excommunicatione persistat, seu *insordescat*; ratio, quia hic praesumitur male sentire de potestate Ecclesiae, dum nihil curat tum de censuris ab ipsa latis, tum de sacramentis, quae contra Ecclesiae praeeptum ab eo omittuntur. Vid. Bonac. (*De Cens. disp. 2. q. 2. p. ultim. n. 2.*), et Suarez (*De Cens. disp. 17. sect. 1. n. 6.*). Et huc pertinet illud Synodi Trid. (sess. 25. *De Ref. cap. 3.*): *Si obdurato*

animo censuris annexus in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tamquam de haeresi suspectum, procedi possit. Quod tamen La Croix (lib. 7. n. 287.), quem secutus est S. Alphonsus (lib. 7. n. 157.), abs re transfert ad censuras omnes; nam expresse contextus Synodi spectat *excommunicatos*. Duo autem sunt advertenda. Primum est, hoc intelligendum esse de excommunicatis *denunciatis* nominatim. Ita Covarruvias (In C. *Alma* p. 1. §. 7. n. 10.), Sayrus (*De Cens. lib. 2. cap. 10. n. 10.*), Marius Alterius (*De Cens. lib. 2. disp. 8. cap. 3.*), Ugolinus (*De Cens. tab. 1. cap. 14. §. 3. n. 34.*), etc. Alterum est, hanc esse suspicionem *levem*, utut sufficiat ad indicendam reo purgationem. Vid. Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 195.).

3° *Probatio delicti* seu causae, ob quam lata est excommunicatio. *Nam qui ob causam civilem vel criminalem a iudice excommunicatus est, et in ea excommunicatione per annum perseverat, nullo ostenso impedimento, aut satisfactionis signo, pro convicto et confesso haberi debet ex C. Rursus 36. et seq. 37. Caus. 11. q. 3.; quia ea contumacia fictione iuris reputatur*

suffragiorum Ecclesiae; 4° privatio sepulturae ecclesiasticae; 5° privatio iurisdictionis ecclesiasticae; 6° privatio beneficiorum; 7° privatio communicationis forensis; 8° privatio societatis civilis.

Bona, quibus privat excommunicatio, his versiculis comprehenduntur:

Res sacrae, ritus, communio, crypta, potestas,
Praedia sacra, forum, civilia iura vetantur,

I. Privatio Sacramentorum.

772. — Excommunicatio privat tum iure Sacramenta recipiendi, tum ea administrandi (9). Hinc resolves:

1° *Graviter* peccat per se excommunicatus, sive vitandus, sive

confessio. Permittitur tamen ipsi, ut allegare et probare innocentiam suam possit. Schmalzgr. (lib. 5. tit. 39. n. 196.).

4° *Privatio beneficiorum* obtentorum, si de persona ecclesiastica agatur, et crimen, ob quod citatus in antecessum fuit, tali privatione dignum sit. Qua de re Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 197.) communem sic breviter doctrinam exhibet: *Excommunicatus triennio perseverans in excommunicatione indurato animo, a iudice privari debet beneficiis omnibus; quia indignus est, ut fructibus Ecclesiae gaudeat, qui adversus illam ita rebellis existit, et ita fecit Pontifex cap. Cum bonae 8. De aetat. et qualit... Ob annalem perseverantiam etsi possint iudices hanc poenam privationis beneficiorum irrogare, non tamen tenentur, quia nunquam cavetur in iure haec obligatio.*

(9) Auctor, ut brevitati consuleret, de duplici hoc excommunicationis effectu, de sublato scilicet sacramentorum usu tum *passivo* tum *activo*, coniunctim agere voluit; et cum uterque casus duplicem causam involvat, nimirum et excommunicati et alterius, qui vel excommunicato sacramenta conferat, vel ab ipso sacramenta petat, et insuper cum alia in multis sit causa excommunicati *vitandi*, alia vero *tolerati*, nil mirum, quod Auctoris tractatio, per se perbrevis, obscura evaserit, et nimis ieiuna.

Quoad sublatum itaque usum sacramentorum *passivum* haec distinctius adnotentur.

1° Excommunicatus, etiam toleratus, a suscipiendis sacramentis arcetur, et graviter peccat hanc Ecclesiae prohibitionem infringens. Ex hac tamen illicita receptione nullam poenam incurrit, praeter *suspensionem ab Ordine*, quem in eo statu suscipiat. Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 128.) et S. Alphonsus (lib. 7. n. 160.). Ex Const. *Ap. Sedis* haec poena cessavit.

2° Ab ea culpa excommunicatum excusat non solum inculpabilis ignorantia, sed etiam metus mortis, mutilationis, infamiae, gravis iacturae honorum, etc., et necessitas quoque implendi annua praeccepta Confessionis et Communionis, si desit, qui a reservata censura possit eum absolvere. Ratio, quia lex ecclesiastica non obligat tam rigide et cum tam gravi incommodo. S. Alph. (n. 158.) cum communi DD. sententia.

3° Quamvis illicite, imo et sacrilege, valide tamen excommunicatus sacramenta recipit, excepta Poenitentia. Quamquam et hoc sacramentum validum erit, si poenitens, alias dispositus, bona fide accedat; quod fieri potest, vel quia ipse ex inculpabili ignorantia aut oblivione censuram non manifestat, vel quia sacerdos censuram peccato adnexam ignorat aut non advertit, aut etiam advertens, et quidem reservatam, sine facultate tamen poeniten-

etiam toleratus, qui sacramenta recipit vel confert; excipe 1° si Sacramenta conferat in casu necessitatis; 2° si toleratus ea conferat ab ipsis fidelibus rogatus.

tem ob modo praedictam necessitatem absolvendum a non reservatis putat, aut etiam ex malitia absolvit poenitentem, qui putat sacerdoti absolvendi non deesse facultatem.

4° Cum excommunicatus peccet recipiendo sacramenta, antequam absolvatur; eo ipso peccat minister, qui scienter sacramenta illi conferat.

5° Si excommunicatus, cui dantur sacramenta, sit *toleratus*, minister (ut bene A. advertit) peccat quidem contra ius divinum sed non contra legem Ecclesiae. Si vero sit *vitandus*, non solum minister violat Ecclesiae legem, sed iure antiquo incurrebat excommunicationem, et interdictum quoque ab ingressu Ecclesiae ex cap. *Episcoporum 8. De Privilegiis in VI.*; accedebatque insuper suspensio ab officio, si isti excommunicati fuissent ob haeresim, aut tanquam haereticorum fautores; nec officio talis minister restituendus erat absque Papae dispensatione ex Cap. *Excommunicamus 13. §. Credentes, De haereticis*. Vid. Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 128.). Modo autem mere incurret excommunicationem Pontifici reservatam, si sacramenta ministrat nominatim excommunicato ab ipso summo Pontifice. Ex Const. *Apostolicae Sedis*, ex Cap. *Significavit 18. De Sent. Excomm.*, et *Clem. 3. eodem titulo*.

6° Licite porro quis sacramenta administrat excommunicato, quodcumque iuxta dicta (n. 2°) hic licite, antequam absolvatur, ad ea suscipienda accedit.

Quoad *activum* autem usum sacramentorum haec sunt tenenda:

1° In casu necessitatis excommunicatus, sive toleratus sive vitandus sit, tum valide tum licite sacramenta administrat, v. gr. absolvendo in mortis articulo.

2° Extra casum necessitatis, ut to-

leratus licite administret, sufficit sola fidelium petitio, dummodo alioquin ille in statu gratiae sit, et absolutionem a censura prius obtinere non possit. Ut autem fideles id licite petant, licet quidam requirant magnae saltem utilitatis causam, alii tamen ne hoc quidem necessarium putant; quorum sententiam etiam S. Alphonsus (lib. 7. n. 165.) uti probabilem admittit.

3° Si vero necessitas et fidelium petitio (saltem tacita, ex S. Alphonso n. 169.) desit, etiam toleratus graviter peccat, et ob S. Ordinis exercitium iuxta inferius dicenda, etiam irregularitatem incurrit (S. Alph. n. 171.).

4° Vitandus vero irregularitatem incurrit, etiamsi sacramenta ministrat a fidelibus requisitus, sed absque necessitate. Quo in casu fideles sacramenta ab eo recipiendo graviter peccant, et iure antiquo minorem excommunicationem incurrerant (S. Alph. n. 172.).

5° Excusatur tamen *vitandus*, quando, si sacramentum non conferat, periculum mortis, mutilationis, infamiae, gravis honorum iacturae incurrat; tunc enim nisi in contemptum censurae comminatio ista fiat, potest sacramenta ministrare licite quae potest valide; quia scilicet non praesumitur Ecclesia, pia mater, velle suis legibus cum tanto dispendio obligare. Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 144.), S. Alph. (lib. 7. n. 170.).

6° Insuper causa necessitatis censent DD. excommunicatum *vitandum* non modo posse baptismum periclitanti conferre, sed etiam Eucharistiam vel extremam Unctionem, quando moribundus sacramentum Poenitentiae non potest suscipere; quia cum sacramentum quodlibet ex attrito facere possit contritum, continget aliquando, ob receptionem Eucharisti-